

ปัญหาการปฏิบัติอาชญากรรมผู้ต้องขังในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ที่มีผลทำให้เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

Problems Rising from Violating Individual Rights and Freedoms during the Seizure of Alleged Offenders while in Detention at the Prison or Correctional Institution

ฐิติพงษ์ วิชัยสาร¹, วิจิตร วิชัยสาร² และ อธิกรณ ขำเดช³

Thitipong Vichaisarn¹, Vichit Vichaisarn² and Ithikorn Khamdej³

¹ กระทรวงมหาดไทย

¹ Ministry of Interior

² มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

² Eastern Asia University

³ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

³ Kasem Bundit University

บทคัดย่อ

หลักการของสิทธิมนุษยชน สิทธิของบุคคลที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรีศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ โดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร จึงต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิและเสรีภาพด้วยการดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว เป็นหลักคุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินการดังกล่าวให้เสร็จสิ้นโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผลเพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐ โดยลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลานั้น รวมถึงเป็นหลักประกันสำคัญในการปกป้องมิให้มีการคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนการพิจารณาคดีที่เกินเลยหรือไม่เหมาะสม เพื่อบรรเทาความกังวลของประชาชนและสามารถดำเนินกลไกโทษต่อรัฐหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

คำสำคัญ: ผู้ต้องขัง, เรือนจำ, การอาชญากรรมผู้ต้องขัง

Abstract

The principles of human and individual rights guarantee the alleged offender to a convenient and speedy judicial proceeding without prejudice in appropriate time and manner, including the rights to a fair and proper interrogation or court sentencing as stipulated and recognized by the Constitution of Kingdom of Thailand, Parliament House of Thailand, Thai Cabinet, Courts, and other appointed organizations operating under Thai Constitution and the State Agencies which are directly responsible for enacting, enforcing the laws and overseeing their legal interpretation. Therefore, the exercise of authority by all state organizations must follow the concepts of human dignity and rights, liberty and justice for all. A speedy trial is the protection of a legitimate judicial

process without unreasonable delay and must be in line with the principles of law as well as the eradication of any the injustices that the alleged offender or defendant may encounter during such judicial process. This is also a firm guarantee to prevent excessive confinement of the alleged offender prior to the trial as the medication to cure public anxiety. At the same time, the public is entitled to protest or petition against government misconduct or wrongdoing.

Keywords: alleged offender, prison, seizure of alleged offender

บทนำ

การที่พนักงานสอบสวนในหลายท้องที่ได้กล่าวหาผู้ต้องขังดังกล่าวเป็นผู้ต้องหาในอีกคดีหนึ่งแล้วทำการขออายัดตัวผู้ต้องขังต่อเรือนจำหรือทัณฑสถานที่ยังคนนั้นถูกคุมขังอยู่ แต่เมื่อระยะเวลาได้ล่วงผ่านไปพอสมควรแล้วพนักงานสอบสวนที่ทำการขออายัดตัวผู้ต้องขังไว้กลับไม่มีการสอบสวน สรุปสำนวน และเสนอสำนวนคดีพร้อมความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีต่อศาลทำให้เกิดสภาพคดีที่ถูกอายัดไว้นั้นล่าช้า และอาจจะกระทบต่อประโยชน์ของผู้ต้องขังที่อาจจะได้รับตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 โดยเฉพาะประโยชน์ในการได้รับการลดวันต้องโทษและประโยชน์ในการได้รับสิทธิในการเป็นนักโทษเด็ดขาด หรือสิทธิในการได้รับพระราชทานอภัยโทษ (โดยเฉพาะในปีใดที่ คาดว่าจะมีการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทาน อภัยโทษเนื่องในวาระพิเศษก็จะมีผู้ต้องขังยื่นเรื่องร้องเรียนขอตรวจสอบการอายัดตัว หรือเร่งรัดคดี มากยิ่งขึ้น เพราะต้องการได้รับประโยชน์จากการ พระราชทานอภัยโทษในคดีที่ถูกอายัดไว้ตัวด้วย ตาม รัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 237 บัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมคุมขังบุคคลใด จะต้องมิหมายหรือคำสั่งของศาล ฉะนั้น เมื่อผู้ต้องขังซึ่งอยู่ในความควบคุมของเรือนจำหรือทัณฑสถานใด ได้จำคุกมาครบกำหนดโทษ หรือศาลได้มีคำสั่งหรือหมายให้ปล่อยตัวแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานก็ต้องรีบดำเนินการปล่อยตัวผู้นั้นไปทันทีที่ไม่สามารถกักตัวผู้ต้องขังไว้ได้อีก สำหรับรายที่ทางตำรวจได้มีหนังสือขออายัดตัวมาพร้อมกับหมายจับของศาลแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานจึงจะสามารถส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มารอรับตัวไปดำเนินคดีต่อไปได้ ในการขออายัดตัวผู้ต้องหาและดำเนินคดีกับผู้

ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นนั้น แนวทางปฏิบัติดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับผู้ต้องหา หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออายัดผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาโดยเร็วและให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นให้แล้วเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัว หลังจากส่งสำนวนสอบสวนให้อัยการแล้วให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลของคดีของพนักงานอัยการจนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาอายัดตัวต่อศาลและเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบหนังสือดอนอายัดไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหาที่อายัดไว้โดยเร็วที่สุด เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีอายัดเป็นไปโดยถูกต้อง อันเป็นการไม่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล

ข้อกฎหมาย ระเบียบ และข้อสั่งการที่เกี่ยวข้อง

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

มาตรา 39 บัญญัติว่าบุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้น จะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลากระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุด

แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

มาตรา 40 บัญญัติว่าบุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง

(2) ...

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานโน้ตมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิกิริยาต่อตนเอง

(5) ...

(6) ...

(7) ในคดีอาญาผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรมโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ การตรวจสอบหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร การได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 47 ภูมิฐานะของผู้ที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลหรือตามคำสั่งโดยชอบด้วยกฎหมายได้แก่เรือนจำหรือทัณฑสถานที่ถูกจำคุกอยู่จนกว่าจะได้รับการปล่อยตัว

3. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 22 เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใดให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

(1) เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่งหรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลดังกล่าวแล้วจะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้นๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้

(2) เมื่อความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย ชำระคดีนั้นที่ศาลอาญา ถ้าหากการสอบสวนได้กระทำการในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้นได้ด้วย

มาตรา 130 ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใดแล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

มาตรา 134 เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมาหรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าพนักงานสอบสวนเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว ชื่อรอง ชื่อสกุล สัญชาติ บิดา มารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ที่เกิด และแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดแล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบ

การแจ้งข้อหาตามวรรคหนึ่ง จะต้องเป็นหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้น ผู้ต้องหาที่มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้ เมื่อได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว ถ้าผู้ต้องหาไม่ใช่ผู้ถูกจับและยังไม่ได้มีการออกหมายจับ แต่พนักงานสอบสวนเห็นว่ามีความเหตุที่จะออกหมายจับผู้นั้นได้ตามมาตรา 71 พนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขอออกหมายจับโดยทันที แต่ถ้าขณะนั้นเป็นเวลาศาลปิดหรือใกล้จะปิดทำการ ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้ผู้ต้องหาไปศาลในโอกาสแรกที่ศาลเปิดทำการ กรณีเช่นนี้ให้นำมาตรา 87 มาใช้บังคับแก่การพิจารณาออกหมายจับโดยอนุโลม หากผู้ต้องหาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจับผู้ต้องหานั้นได้ โดยถือว่าเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่จะจับผู้ต้องหาได้โดยไม่มีหมายจับ และมีอำนาจปล่อยชั่วคราวหรือควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นไว้

มาตรา 140 เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้วให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดนั้นมิอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนและบันทึกเหตุที่ตนนั้น

ไว้แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปีให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้จัดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้คงหรือให้ทำการสอบสวนต่อไปให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(2) ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดให้ใช้บทบัญญัติในมาตราต่อไป

มาตรา 141 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใดให้ทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้องให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้องและให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไปก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้น

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้องก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหาถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา

มาตรา 142 ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมหรือขังอยู่หรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียกให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้องให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหาถูกขังอยู่แล้ว

แต่ถ้าเป็นความผิดที่พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบ

เทียบได้และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

4. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479

มาตรา 32 นักโทษเด็ดขาดคนใดแสดงให้เห็นความประพฤติดี มีความอดสาหะ ความก้าวหน้าในการศึกษาและการทำงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

(1) ให้ความสะดวกในเรื่องจำคุกที่อธิบดีกำหนดไว้ในข้อบังคับ

(2) เลื่อนชั้น

(3) ตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(4) ลาไม่เกินสัปดาห์ในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นเห็นสมควรเกี่ยวกับกิจธุระสำคัญหรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักรสยาม และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีได้กำหนดไว้ ระยะเวลาที่อนุญาตให้ลานี้มีให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

(5) พักการลงโทษภายใต้บังคับเงื่อนไขตามที่รัฐมนตรีกำหนดไว้ แต่การพักการลงโทษนี้จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต และระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นให้กำหนดไม่น้อยกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินกว่ากำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่

(6) ลดวันต้องโทษจำคุกให้เดือนละไม่เกินห้าวันตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง แต่การลดวันต้องโทษจำคุกจะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา

(7) ในการลดวันต้องโทษตาม (6) ให้มีกรรมการประกอบด้วยผู้แทนของกรมราชทัณฑ์ กรมตำรวจ

กรมอัยการ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและจิตแพทย์
จากกรมการแพทย์ เป็นผู้พิจารณาโดยมติเสียงส่วนมาก

(8) นักโทษเด็ดขาดที่ส่งออกไปทำงานสาธารณะ
นอกเรือนจำตามมาตรา 22 ทวิ ให้ได้ลดวันต้องโทษจำคุก
ลงอีกไม่เกินจำนวนวันที่ทำงานสาธารณะนั้น และอาจ
ได้รับรางวัลด้วยก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และ
เงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

5. ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดและหนังสือ แจ้งแนวทางการปฏิบัติ

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนิน
คดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 เรื่องการดำเนิน
คดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำ ซึ่งอยู่ใน
เขตอำนาจศาลอื่น ได้บัญญัติถึงวิธีการดำเนินการไว้ใน
ข้อ 8 ข้อ 99 ไว้ดังนี้

ข้อ 8 (หน้าที่เร่งรัดคดี) พนักงานอัยการต้องดำเนิน
คดีทุกคดีให้เสร็จไปโดยรวดเร็ว โดยเฉพาะคดีที่ผู้ต้องหา
หรือจำเลยถูกคุมขังอยู่ ให้ดำเนินคดีโดยเร็วเป็นพิเศษ

ข้อ 99 (สำนวนที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่
เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น) สำนวนการสอบสวน
ที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่น ที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขต
อำนาจศาลอื่น หากคดีอื่นนั้นศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่
สุดให้จำคุก ให้พนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจ
เหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาต้องโทษจำคุกอยู่นั้น เป็นผู้รับ
สำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนิน
คดีต่อไป แต่ถ้าศาลในคดีอื่นยังมิได้มีคำพิพากษาถึงที่
สุด พนักงานอัยการจะรับสำนวนการสอบสวนไว้ไม่ได้
จนกว่าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการ ให้ผู้ต้องหาอยู่ใน
เขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดีได้ หรือนำ
ผู้ต้องหามาส่งพร้อมสำนวนการสอบสวน

หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ สอ (สาป) 0081/
ว 145 ลง 302541 กำหนดให้พนักงานอัยการ รับสำนวน
การสอบสวนที่พนักงานสอบสวนมีความเห็นควรสั่ง
ฟ้อง แต่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ใน
เขตอำนาจศาลอื่นต่อเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด
ในคดีที่ถูกคุมขังนั้นแล้ว หรือเมื่อพนักงานสอบสวนดำเนินการ
ให้ผู้ต้องหาอยู่ในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการจะ
ฟ้องได้แล้วเท่านั้น

6. บันทึกข้อตกลงระหว่างกรมราชทัณฑ์กับ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

บันทึกข้อตกลงว่าด้วย การย้ายผู้ต้องขังไป
ดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลอื่นระหว่างกรมราชทัณฑ์กับ
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ว่า เพื่อให้การย้ายผู้ต้องขังไป
ดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลอื่น เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่ง
ความยุติธรรม และรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของบ้าน
เมือง อันเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของหน่วยงานใน
กระบวนการยุติธรรม อธิบดีกรมราชทัณฑ์กับผู้บัญชาการ
ตำรวจแห่งชาติ จึงได้ทำบันทึกข้อตกลงไว้ดังต่อไปนี้

(1) การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำหนึ่งไปยังอีก
เรือนจำหนึ่ง เพื่อดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลอื่นให้กรม
ราชทัณฑ์จัดกำลังเจ้าหน้าที่สำหรับควบคุมผู้ต้องขัง เว้น
แต่กรณีที่จะเห็นว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย หรือมีเหตุ
จำเป็น อาจขอรับกำลังสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ
จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติร่วมดำเนินการ

(2) ให้กรมราชทัณฑ์จัดยานพาหนะสำหรับย้าย
ผู้ต้องขัง กรณีไม่มียานพาหนะหรือมีแต่ไม่เพียงพอหรือ
ใช้งานไม่ได้ ให้ประสานขอใช้ยานพาหนะของสำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติตามสมควรแก่กรณี หากมีความเสียหายที่
เกิดขึ้นกับยานพาหนะระหว่างขนย้ายไม่ว่ากรณีใดๆ กรม
ราชทัณฑ์จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าเสียหาย

(3) ให้กรมราชทัณฑ์เป็นผู้ขอจัดตั้งงบประมาณ
ประจำปี สำหรับการย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดีในเขต
อำนาจศาลอื่น

(4) ค่าใช้จ่ายการย้ายผู้ต้องขัง เช่น ค่าน้ำมันเชื้อ
เพลิงค่าเบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ ค่าที่พักเจ้าหน้าที่ ให้เบิกจ่าย
จากเงินงบประมาณของกรมราชทัณฑ์

(5) ข้อตกลงหรือหนังสือสั่งการใดที่ขัดหรือแย้ง
กับบันทึกข้อตกลงนี้ ให้ใช้ข้อตกลงนี้แทน

(6) บันทึกข้อตกลงนี้ให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่นั้น
เป็นต้นไป

บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ทำขึ้น เมื่อวันที่ 31 มีนาคม
พ.ศ. 2554 ระหว่างอธิบดีกรมราชทัณฑ์และผู้บัญชาการ
ตำรวจแห่งชาติ

7. ทิศทางระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและ

สิทธิทางการเมือง

ข้อ 14 วรรคสาม ในการพิจารณาคดีอาญา บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค ...

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

...

8. แนวคำพิพากษาศาลฎีกา

8.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 14/2537 สรุปว่า ... มูลคดีเกิดในเขตอำนาจของศาลจังหวัดฝาง พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดฝาง ถ้าโจทก์ฟ้องคดีที่ศาลจังหวัดฝางก็จะเป็นการสะดวกแก่การพิจารณาพิพากษาคดียิ่งกว่าการฟ้องต่อศาลอาญาแม้จำเลยจะต้องยังอยู่ในเขตอำนาจศาลอาญา โจทก์ก็ชอบที่จะร้องขอต่อศาลอาญาให้สั่งให้เรือนจำที่คุมขังจำเลยอยู่ส่งตัวจำเลยไปคุมขังยังเรือนจำอำเภอฝางได้ ดังนั้น ที่ศาลอาญาใช้ดุลพินิจไม่อนุญาตให้โจทก์ฟ้องจำเลยต่อศาลอาญา จึงชอบแล้ว

8.2 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2646/2543 สรุปว่า ... แม้ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางจะเป็นภูมิลำเนาของจำเลย ในขณะที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 47 และถือว่าจำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดชัยภูมิ) ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 (1) บัญญัติไว้ แต่ตามบทบัญญัติดังกล่าวมิได้บังคับให้ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลท้องถิ่นที่จำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจต้องรับคดีที่โจทก์ฟ้อง หากแต่บัญญัติให้อยู่ในดุลพินิจของศาลชั้นต้นที่จะรับชำระคดีในกรณีเช่นนั้นหรือไม่ก็ได้ ประกอบกับความผิดคดีนี้เกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดแม่สอด ทั้งพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอแม่สอดได้ทำการสอบสวนคดีนี้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าหากมีการชำระคดีที่ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดชัยภูมิ) จะเป็นการสะดวกยิ่งกว่าการชำระคดีที่ศาลจังหวัดแม่สอดซึ่งเป็นศาลท้องถิ่นที่ความผิดคดีนี้เกิดขึ้นอย่างไร ส่วนที่โจทก์อ้างว่ากรมราชทัณฑ์ไม่อนุญาตให้ย้ายจำเลยไปคุมขังที่เรือนจำจังหวัดแม่สอดนั้นเป็นเพียงข้อขัดข้องในทางปฏิบัติเท่านั้น จึงไม่มีเหตุผลสมควรให้ศาลชั้นต้น (ศาลจังหวัดชัยภูมิ) รับชำระคดีนี้

8.3 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 516/2548 สรุปว่า ... แม้เรือนจำกลางบางขวางเป็นภูมิลำเนาของจำเลยทั้งสองในขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ ตามนัยแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 47 ถือได้ว่าจำเลยทั้งสองมีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลชั้นต้นตาม ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1) แต่บทกฎหมายดังกล่าวไม่เป็นบทบังคับให้ศาลชั้นต้นที่จำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจต้องรับชำระคดีที่โจทก์ฟ้อง ศาลชั้นต้นจึงใช้ดุลพินิจที่จะรับชำระคดีเช่นนั้นหรือไม่ก็ได้ เหตุคดีนี้เกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดภูเก็ต และพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ต เป็นผู้สอบสวนคดี ไม่ได้มีความว่าหากมีการชำระคดีที่ศาลชั้นต้นแล้วจะสะดวกยิ่งกว่าการชำระคดีที่ศาลจังหวัดภูเก็ตแต่อย่างใด ส่วนการย้ายจำเลยทั้งสองไปดำเนินคดีที่ศาลจังหวัดภูเก็ตจะไม่ปลอดภัยในการควบคุมและอาจเกิดความเสียหายในระหว่างการย้ายนั้น เป็นเพียงปัญหาในทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่อาจป้องกันและแก้ไขได้ ยังไม่มีเหตุผลสมควรให้ศาลชั้นต้นรับชำระคดี

8.4 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1965/2549 สรุปว่า ... เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชเป็นภูมิลำเนาของจำเลยในขณะที่โจทก์ยื่นฟ้องคดีนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๗ ย่อมถือว่าจำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจศาล ตาม ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1) แต่บทกฎหมายดังกล่าวมิได้เป็นบทบังคับให้ศาลชั้นต้นที่จำเลยมีที่อยู่ในเขตอำนาจต้องรับชำระคดีที่โจทก์ฟ้อง จึงใช้ดุลพินิจที่จะรับชำระคดีเช่นนั้นหรือไม่ก็ได้ แม้ ป.วิ.อ. มาตรา 22 (1) ไม่ได้บัญญัติให้ศาลท้องถิ่นที่จำเลยมีที่อยู่หยิบยกเหตุเรื่องความไม่สะดวกของศาลที่รับชำระคดีมาเป็นเหตุไม่รับฟ้องหรือไม่ชำระคดี แต่การใช้ดุลพินิจที่จะรับชำระคดีหรือไม่ก็ต้องคำนึงถึงความสะดวกในการพิจารณาคดีด้วย เหตุคดีนี้เกิดขึ้นในท้องที่ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี และพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจภูธรอำเภอพุนพินเป็นผู้สอบสวนคดี แสดงว่าพยานหลักฐานของโจทก์อยู่ในเขตอำนาจศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี การส่งประเด็นไปสืบพยานโจทก์ก็ย่อมไม่สะดวกในการส่งตัวจำเลยตามประเด็นไปและส่งตัวกลับมาควบคุมที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ทั้งไม่ได้ความว่าหากมีการชำระคดีที่ศาลชั้นต้นแล้วจะสะดวกยิ่งกว่าการชำระคดีที่ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีแต่อย่างใด ที่โจทก์อ้างว่าการย้ายจำเลยไปดำเนินคดีที่ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ไม่สามารถทำได้เพราะติดขัดเรื่องงบประมาณและความปลอดภัยในการย้ายนั้น เป็นเพียงปัญหาในทางปฏิบัติของกรมราชทัณฑ์ที่อาจแก้ไขและป้องกัน ได้กรณียังไม่มีเหตุผลสมควรให้ศาลชั้นต้นรับชำระคดี

แนวทางและความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. กรมราชทัณฑ์มีหนังสือที่ ยธ 0711.1/30947 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2554 แจ้งข้อเท็จจริงสรุปว่า การอายัดตัวผู้ต้องขัง ได้แก่การที่เจ้าพนักงานซึ่งส่วนใหญ่คือ พนักงานสอบสวนมีหนังสือแจ้งให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทราบ ว่า ผู้ต้องขังที่จะปล่อยตัวพ้นโทษเป็นผู้ต้องหาในอีกคดีหนึ่ง และพนักงานสอบสวนต้องการตัวไปดำเนินการต่อ ตามกฎหมายภายหลังที่ผู้ต้องขังนั้นพ้นโทษจากเรือนจำ/ทัณฑสถานแห่งนั้น ซึ่งจากการตรวจสอบตามหลักฐานที่ปรากฏในอดีต กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ถือปฏิบัติตามลำดับ ดังนี้

(1) กรมราชทัณฑ์มีหนังสือ ที่ 114/2495 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2495 แจ้งให้เรือนจำถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 160/2495 ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน 2495 ว่า หากพนักงานสอบสวนต้องการอายัดตัวผู้ต้องขังคนใด ก็ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งสถานีตำรวจที่ตั้งอยู่ใกล้เรือนจำนั้น เป็นผู้อายัด ถ้าเป็นกรณีเร่งด่วน พนักงานสอบสวนจะอายัดเองก็ได้ แต่ต้องแจ้งให้สถานีตำรวจดังกล่าวทราบอีกชั้นหนึ่ง ส่วนทางเรือนจำเมื่อมีหมายปล่อยก็แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งสถานีตำรวจแห่งนั้นรับตัวไปส่งต่อไปยังพนักงานสอบสวนอีกต่อหนึ่ง ส่วนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ให้เบิกจ่ายจากเงินค่าใช้จ่ายของกรมมหาดไทย

(2) สืบเนื่องจากข้อ 1 ปรากฏว่าการปฏิบัติยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

กรมราชทัณฑ์จึงมีหนังสือที่ 51/2503 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2503 ให้เรือนจำถือปฏิบัติ ดังนี้

(2.1) ให้เรือนจำที่ผู้ต้องขังหลบหนีติดต่อกับพนักงานสอบสวนที่เรือนจำตั้งอยู่เพื่อให้แจ้งไปยังผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้บังคับกองตำรวจอำเภอที่ผู้ต้องขังได้ไปกระทำความผิดขึ้นใหม่ และถูกควบคุมอยู่ในท้องถิ่นนั้น ให้อายัดตัวผู้ต้องขังไว้และเมื่อเจ้าพนักงาน

ท้องถิ่นที่ผู้ต้องขังหลบหนีไปกระทำความผิดขึ้นใหม่ได้ดำเนินคดีเสร็จแล้ว ก็ให้เรือนจำแจ้งกรมราชทัณฑ์ขออนุมัติย้ายผู้ต้องขังไปคุมขัง ณ เรือนจำเดิมที่ผู้ต้องขังได้หลบหนีไป เพื่อเรือนจำจะได้ดำเนินคดีหลบหนีที่คุมขังหรือคดีอื่น ๆ ได้

(2.2) การส่งและรับตัวผู้ต้องอายัดนั้น ให้เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการตำรวจภูธรหรือผู้บังคับกองผู้มีหน้าที่ในการอายัด จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปรับและส่งตัวผู้ต้องอายัดโดยมีกำลังพอสมควรแก่การควบคุม ค่าใช้จ่ายให้เบิกจ่ายจากเงินของกรมตำรวจ

(3) กรมราชทัณฑ์เห็นว่า เรือนจำหลายแห่งยังเข้าใจและปฏิบัติสับสนกันอยู่ จึงมีหนังสือชักชวนความเข้าใจในการปฏิบัติ ดังนี้ (3.1) การอายัดตัว หากยังไม่พ้นโทษ เรือนจำจะส่งตัวไปให้ผู้ขออายัดไม่ได้ (3.2) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ย้ายผู้ต้องขังไปดำเนินคดียังเขตท้องที่เรือนจำอื่น ก็ให้ดำเนินการย้ายผู้ต้องขังไปได้และ (3.3) หากเจ้าหน้าที่อื่นนอกจากศาลขอให้เรือนจำส่งตัวผู้ต้องขังไปดำเนินคดี ณ ที่ใด ซึ่งจำเป็นต้องย้ายผู้ต้องขังไปคุมขังที่เรือนจำอื่น ถือว่าเป็นการย้ายผู้ต้องขังธรรมดา จะต้องได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ก่อน

(4) กรมราชทัณฑ์มีหนังสือ ค่วนมาก ที่มท 1005/ว 32 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2534 ทบทวนและชักชวนทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการอายัดตัวผู้ต้องขังและเรื่องเจ้าหน้าที่อื่นนอกจากศาลขอให้ย้ายหรือโอนตัวผู้ต้องขังไปดำเนินคดีที่เรือนจำอื่น โดยการอายัด หากยังไม่พ้นโทษ เรือนจำจะส่งตัวไปให้ผู้ขออายัดไม่ได้ และกรณีเจ้าหน้าที่อื่นนอกจากศาลขอให้เรือนจำและทัณฑสถานส่งตัวผู้ต้องขังไปดำเนินคดีที่เรือนจำอื่น จะต้องได้รับอนุมัติจากกรมราชทัณฑ์ก่อน ในกรณีนี้ เมื่อเรือนจำและทัณฑสถานขออนุมัติการย้ายไปยังกรมราชทัณฑ์ ให้ส่งสำเนาหนังสือขออายัดตัวและสำเนาคำขอให้ย้ายหรือโอนตัวผู้ต้องขังของพนักงานสอบสวนไปยังกรมราชทัณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

(5) เรือนจำกลางคลองเปรมและเรือนจำพิเศษธนบุรีได้หารือกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีอายุที่พนักงานสอบสวนมิได้ส่งหมายจับของศาลมาประกอบการขออายัดว่า หากผู้ต้องขังถึงกำหนดปล่อย

ตัวแล้ว เรือนจำจะสามารถกักตัวผู้ต้องขังไว้รอเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของคดีมารับตัวไปควบคุมตัวได้หรือไม่ หรือหากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มาติดต่อหรือประสานงานขอรับตัวในวันปล่อยตัวเรือนจำจะสามารถปล่อยตัวไปได้หรือไม่ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้ว จึงมีหนังสือแจ้งเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศให้ถือปฏิบัติว่า เมื่อรัฐธรรมนูญ 2540 มาตรา 237 บัญญัติเกี่ยวกับการจับกุมคุมขังบุคคลใด จะต้องมีความหมายหรือคำสั่งของศาล ฉะนั้น เมื่อผู้ต้องขังซึ่งอยู่ในความควบคุมของเรือนจำหรือทัณฑสถานใด ได้จำคุกมาครบกำหนดโทษ หรือศาลได้มีคำสั่งหรือหมายให้ปล่อยตัวแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานก็ต้องรับดำเนินการปล่อยตัวผู้นั้นไปทันที ไม่สามารถกักตัวผู้ต้องขังไว้ได้อีก สำหรับรายที่ทางตำรวจได้มีหนังสือขออายัดตัวมาพร้อมกับหมายจับของศาลแล้ว เรือนจำหรือทัณฑสถานจึงจะสามารถส่งตัวผู้ต้องขังดังกล่าวให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มาขอรับตัวไปดำเนินการต่อไปได้ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีอายัดเป็นไปโดยถูกต้อง ไม่เป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จึงให้เรือนจำและทัณฑสถานได้กำกับเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับผู้ต้องขังอายัดที่ใกล้กำหนดพ้นโทษหรือที่เข้าข่ายการพักการลงโทษลดวันต้องโทษจำคุกหรือเมื่อรับเอกสารหนังสือแจ้งขออายัดว่ามีหมายจับของศาลแล้ว หรือไม่ หากพบว่าพนักงานสอบสวนยังไม่ได้ส่งหมายจับมาให้ ก็ให้เรือนจำและทัณฑสถานทำหนังสือสอบถามไปยังหัวหน้าสถานีตำรวจที่ขออายัดตัวไว้ว่ายังต้องการตัวผู้ต้องขังเพื่อนำไปดำเนินการคดีต่อไปอีกหรือไม่ ถ้ายังต้องการก็รับนำส่งหมายจับมาให้เรือนจำโดยด่วนภายในเวลาที่เรือนจำกำหนด พร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมารับตัวในวันปล่อยตัว หรือหากไม่ต้องการตัวแล้ว ก็ให้แจ้งถอนการอายัดนั้นด้วย เมื่อล่วงเลยเวลาที่กำหนดหรือถึงกำหนดวันปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว สถานีตำรวจที่ขออายัดตัวยังไม่ได้ส่งหมายจับหรือแจ้งผลใด ๆ กลับมาที่เรือนจำ ให้ถือว่าไม่ประสงค์จะอายัดตัวต่อไป กรณีนี้เรือนจำหรือทัณฑสถานจำเป็นต้องปล่อยตัวผู้ต้องขังนั้นไป มิฉะนั้น จะเป็นการควบคุมกักขังโดยไม่มีความจำเป็น เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี สำหรับการอายัดตัวนักโทษชาวต่างประเทศที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรับตัวไปดำเนินการ

ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองเพื่อส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรภายหลังปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว กรณีดังกล่าวจะไม่มีหมายจับประกอบการอายัดตัว ดังนั้น เมื่อจะต้องปล่อยตัวนักโทษให้เรือนจำหรือทัณฑสถานประสานงานกับสถานีตำรวจแห่งท้องที่ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานตั้งอยู่ หรือสถานีที่มีหนังสือขออายัดตัวไว้หรือสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองให้มารับตัวนักโทษดังกล่าวไปดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

(6) กรมราชทัณฑ์ได้ตอบข้อหาหรือปัญหาเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องขังของเรือนจำกลางอุดรธานี ดังนี้

(6.1) ผู้ต้องขังที่มีคดีอาชญากรรมและสถานีตำรวจท้องที่ได้ส่งหมายจับส่งให้เรือนจำแล้ว แต่ผู้ต้องขังที่ถูกอายัดตัวถูกพิพากษาให้จำคุกมากกว่าอายุความของหมายจับ ให้ถือว่าวันสิ้นสุดอายุความตามหมายจับเป็นวันสิ้นสุดการอายัดในคดีที่อายัดนั้นหรือไม่

กรณีนี้ การอายัดตัวในคดีดังกล่าวย่อมสิ้นสุดผลไปโดยผลเมื่อคดีตามหมายจับได้ขาดอายุความตามกฎหมาย ผู้ต้องขังดังกล่าวจึงอยู่ในข่ายได้รับประโยชน์ตามกฎหมายราชทัณฑ์ เช่น การพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ หรือประโยชน์อื่น ๆ ต่อไป แต่ทั้งนี้เรือนจำควรประสานงานให้ตำรวจที่ขออายัดตัวทราบด้วย

(6.2) ผู้ต้องขังมีคดีอาชญากรรม ซึ่งสถานีตำรวจท้องที่เจ้าของคดีไม่นำหมายจับส่งให้เรือนจำภายในเวลาที่เรือนจำกำหนดให้ถือว่าอายัดในคดีนั้น ๆ หหมดสิ้นไปตามเงื่อนไขเวลาที่เรือนจำกำหนดหรือไม่

กรมราชทัณฑ์กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ว่า เมื่อเรือนจำได้ทำหนังสือสอบถามไปยังสถานีตำรวจ พร้อมทั้งให้รับนำส่งหมายจับมาให้เรือนจำภายในเวลาที่กำหนด หรือหากไม่ต้องการตัวแล้วก็ขอให้แจ้งถอนอายัดเมื่อสถานีตำรวจที่ขออายัดไม่แจ้งผลใด ๆ กลับมาภายในระยะเวลาที่กำหนด หนังสืออายัดดังกล่าวก็ยังคงเป็นหนังสือประสานราชการอยู่ แต่เมื่อถึงกำหนดวันปล่อยตัวพ้นโทษ เรือนจำก็ไม่มีอำนาจที่จะควบคุมผู้ต้องขังนั้นไว้อีก

(6.3) ผู้ต้องขังที่คดีมีอายัดสมบูรณ์ แต่เมื่อครบกำหนดอายุความของหมายจับ และหรือกรณีผู้ต้องขังมีคดีอาชญากรรม ซึ่งสถานีตำรวจท้องที่เจ้าของคดีไม่นำหมายจับส่งเรือนจำภายในกำหนดระยะเวลาที่เรือนจำกำหนด

เรือนจำสามารถที่จะให้ประโยชน์แก่ผู้ต้องขังกรณีดังกล่าวได้หรือไม่

กรณีนี้มีแนวทางปฏิบัติ 2 ประการ คือ (1) เมื่อคดีซึ่งเป็นมูลเหตุในการอาชญากรรมได้ขาดอายุความแล้ว สามารถดำเนินการได้ตามข้อ 6.1) และ (2) กรณีสถานีตำรวจเจ้าของคดีไม่ส่งสำเนาหมายจับมาประกอบการขออายัด ทั้งที่เรือนจำได้มีหนังสือประสานไปให้ทราบแล้ว กรณีนี้ควรจะได้ตรวจสอบประสานงานให้มีความชัดเจนก่อนที่จะให้ได้รับพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ ให้ออกทำงานภายนอกเรือนจำ หรือประโยชน์อื่น ๆ

(7) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งกรมราชทัณฑ์ว่า ยังคงพบข้อเท็จจริงกรณีพนักงานสอบสวนหลายแห่งมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาไปยังเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยไม่มีหมายจับไปด้วย ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ผิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงขอความร่วมมือให้กรมราชทัณฑ์แจ้งเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตรวจสอบหลักฐานการอายัดตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน หากพบว่าไม่มีสำเนาหมายจับ ให้ประสานสถานีตำรวจหรือกองบังคับการตำรวจที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งต่อมากรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสือที่ ยธ 0711/667 ลงวันที่ 18 มีนาคม 2554 แจ้งให้เรือนจำ/ทัณฑสถานทราบและดำเนินการ พร้อมทั้งกำชับให้ปฏิบัติตามหนังสือกรมราชทัณฑ์ ที่ ยธ 0711/557 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2546 เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังมีอาชญากรรมโดยเคร่งครัดด้วย

2. สำนักงานอัยการสูงสุด มีหนังสือ ที่ อส 0007(สอ)/914 ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2555 ให้ความเห็นไว้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังที่มีคดีอาชญากรรม ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบ การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา และแนวทางการดำเนินการในอนาคต ไม่ได้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด แต่เป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุดจึงไม่อาจแจ้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายดังกล่าวให้ทราบตามที่ขอได้

3. สำนักงานศาลยุติธรรม มีหนังสือ ที่ สย 016/49800 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2554 แจ้งข้อเท็จจริงว่าการอายัดตัวผู้ต้องขังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาชญากรรมได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวไว้ แต่ในทางปฏิบัติ กระบวนการดังกล่าวหมายถึงการที่พนักงานสอบสวนในคดีหนึ่ง ซึ่งมีหมายจับผู้ต้องขังหรือกล่าวหาผู้ต้องขังเป็นผู้ต้องหา ได้มีคำขอต่อศาลในคดีอื่นซึ่งได้ขังผู้ต้องขังนั้นเพื่อขอให้ส่งตัวผู้ต้องขังนั้นให้แก่พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องขังนั้นไปดำเนินคดีอาญาของตน การอายัดจึงมิใช่กระบวนการทางกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เป็นเพียงกระบวนการในการประสานงานระหว่างพนักงานสอบสวนกับศาล ซึ่งกระบวนการขอออกหมายจับและหมายขังมีกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องต่อไป

(1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 57 มาตรา 58 มาตรา 59/1 และมาตรา 66

(2) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548

(3) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการออกหมายจับและหมายค้นในคดีอาญา พ.ศ. 2545

(4) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการออกหมายขังในคดีอาญา พ.ศ. 2545

เมื่อตรวจสอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องประกอบกับแนวปฏิบัติของศาลต่าง ๆ แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกรณีการอายัดตัวผู้ต้องขังแต่อย่างใด ดังนั้น การอายัดตัวผู้ต้องขังจึงเป็นเพียงการขอความร่วมมือจากศาลให้ส่งตัวผู้ต้องขังให้แก่พนักงานสอบสวนเพื่อนำตัวผู้ต้องขังนั้นไปดำเนินคดีในส่วนของตนได้ โดยมีได้มีข้อกำหนดเป็นพิเศษอย่างใด การที่พนักงานสอบสวนจะดำเนินคดีหรือขังผู้ต้องขังรายนั้นต่อไปในคดีของตนได้ ก็จะต้องดำเนินการไปเช่นเดียวกับคดีอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการอายัดตัวก็มีได้มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีเดิมแต่อย่างใด

การพักการลงโทษและการลดวันต้องโทษ เป็นกระบวนการในชั้นของการบังคับโทษในคดีอาญา ซึ่งมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ส่วนการขอพระราชทานอภัยโทษนั้น

เป็นกระบวนการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 259 ซึ่งกระบวนการทั้งสามประเภทรันใช้บังคับกับนักโทษเด็ดขาดหรือผู้ต้องโทษที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เมื่อปรากฏว่าการอาชญาผู้ต้องขังมิได้มีผลกระทบต่อการดำเนินคดีทั้งในส่วนของผู้ต้องขังและในส่วนของผู้ต้องโทษที่พนักงานสอบสวนทำการอายัด กระบวนการอายัดผู้ต้องขังจึงมิได้มีผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขังในการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ และการขอพระราชทานอภัยโทษแต่อย่างใด ส่วนในการดำเนินคดีของศาลยุติธรรม ก็ได้มีการเร่งรัดพิจารณาดำเนินคดีต่าง ๆ ให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมอยู่แล้ว

4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหนังสือ ที่ ดช 0031.212/6569 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2549 ถึงอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ แจ้งแนวทางปฏิบัติของการดำเนินคดีอายัด สรุปได้ดังนี้

(1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหนังสือที่ 0004.6/9610 ลงวันที่ 16 กันยายน 2546 ไปยังหน่วยงานภายในสังกัด กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดตัวผู้ต้องหา สรุปว่า

กรณีพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องได้ตัวผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังในคดีอื่นไว้เพื่อสอบสวนดำเนินคดีอีกคดีหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือแจ้งไปยังสถานที่คุมขังผู้ต้องหา เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถานที่คุมขังในการคุมขัง การพิจารณาปล่อยชั่วคราว หรือคัดค้านการปล่อยชั่วคราวจากนั้นให้พนักงานสอบสวนดำเนินการขอให้ศาลออกหมายจับ หลังจากศาลออกหมายจับแล้ว ให้รีบมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาพร้อมกับส่งสำเนาหมายจับไปยังสถานที่คุมขังโดยเร็ว ในกรณีที่ศาลไม่ออกหมายจับไม่ว่าด้วยเหตุใด พนักงานสอบสวนไม่สามารถมีหนังสือขออายัดตัวผู้ต้องหาได้ หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยจากสถานที่คุมขังและพนักงานสอบสวนยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้ตัวผู้ต้องหา ให้พนักงานสอบสวนออกหมายเรียก หากผู้ต้องหาไม่มาตามหมายเรียก จึงร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับต่อไป

ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนดำเนินคดีกับผู้ต้องหาซึ่งถูกคุมขังอยู่โดยไม่ต้องรอให้พ้นโทษในคดีเดิม

ก่อน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการโดยเร็ว การส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือ ที่ 0004.6/10615 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2545 การส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือ ที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545

ในระหว่างที่ผู้ต้องหาอายัดถูกคุมขังอยู่ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่า ไม่จำเป็นต้องขังผู้ต้องหาอายัดไว้ระหว่างการสอบสวนในคดีที่ขออายัด เช่น ในคดีความผิดส่วนตัวที่ได้มีการถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความหรือคดีเล็กน้อย ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนการอายัดตัวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

ในกรณีที่การสอบสวนเสร็จสิ้นและมีความเห็นควรส่งฟ้องผู้ต้องหาอายัด หลังจากส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการแล้ว ให้พนักงานสอบสวนหมั่นติดตามผลการสั่งคดีของพนักงานอัยการ จนกระทั่งพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกอายัดต่อศาล และเรือนจำได้รับหมายนัดพิจารณาของศาลนั้นแล้ว หรือพนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาอายัดแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรีบมีหนังสือขอถอนอายัดผู้ต้องหาดังกล่าวไปยังสถานที่ที่ขออายัดไว้โดยด่วนที่สุด

(2) สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีหนังสือที่ 0004.6/10615 ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2545 ไปยังหน่วยงานภายในสังกัด กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสำนวนการสอบสวนคดีผู้ต้องหาหลบหนีประกันและคดีที่ผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น สรุปว่าเนื่องจากคณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่าการสอบสวนตามมาตรา 142 แห่ง ป.วิอาญา ที่พนักงานสอบสวนได้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว ต่อมาผู้ต้องหาหลบหนีประกัน ไม่มีผลทำให้สำนวนนั้นเป็นสำนวนตามมาตรา 141 ซึ่งเป็นกรณีจับตัวผู้ต้องหายังไม่ได้ พนักงานสอบสวนต้องส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ ดังนั้น จึงให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนปฏิบัติ ดังนี้

ในคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีประกัน ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนและสรุปสำนวนการสอบสวน

เสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดี ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชามีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้เก็บสำนวนไว้ที่ทำการของพนักงานสอบสวนและให้จัดทำสมุดสารบบคุมสำนวนประเภทอัยการไม่รับสำนวนแล้ว เก็บเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะ และให้จำหน่ายคดีออกจากสมุดสถิติคดีอาญาและสมุดบันทึกคดีประจำตัวพนักงานสอบสวน เมื่อได้ตัวผู้ต้องหาแล้ว ให้ดำเนินการตามป.วิอาญา มาตรา 142 วรรคสาม ต่อไป

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลายคนกระทำผิดร่วมกัน เป็นคดีเกี่ยวพันกัน และผู้ต้องหาบางคนถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลอื่น กับผู้ต้องหาบางคนถูกคุมขังในคดีอื่นในอำนาจศาลอื่น ซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุดตามคำพิพากษาของศาลอื่น ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแยกสำนวนทำความเข้าใจควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาที่ถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดส่งไปยังพนักงานอัยการประจำศาลที่มีเขตอำนาจเหนือเรือนจำที่ผู้ต้องหาถูกต้องโทษอยู่แม้ว่าจะอยู่คนละเขตท้องที่หรือคนละจังหวัดก็ตาม ส่วนผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นซึ่งคดียังไม่ถึงที่สุด ให้ดำเนินการตามหนังสือ ที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545

ทั้งนี้ หากเกิดความบกพร่องหรือเสียหายแก่ทางราชการขึ้น หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบทางวินัยตามควรแก่กรณี

(3) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหนังสือ ที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 20 พฤษภาคม 2545 ไปยังหน่วยงานภายในสังกัด กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น สรุปว่า คณะกรรมการประสานงานกระบวนการยุติธรรมมีมติในการประชุมครั้งที่ 1/2545 เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2545 กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนให้พนักงานอัยการตาม ป.วิอาญา มาตรา 142 วรรคสาม กรณีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ในคดีที่ถูกคุมขังและคดีใกล้ขาดอายุความว่า ให้มีการประสานงานกันระหว่างตำรวจและพนักงานอัยการ เพื่อขอต่อศาลให้โอนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี ดังนั้น จึงให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนปฏิบัติ ดังนี้

ในกรณีคดีใกล้ขาดอายุความ ให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนประสานกับพนักงานอัยการ เพื่อขอต่อศาลให้โอนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

ในคดีอื่น ๆ ให้พนักงานสอบสวนรีบสอบสวนและสรุปสำนวนเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งคดีตามระเบียบ เพื่อพิจารณาและมีความเห็นทางคดี ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้เก็บสำนวนไว้ที่ทำการของพนักงานสอบสวน โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าพนักงานสอบสวน และให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนติดตามผลคดี เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ให้ขอคัดสำเนาคำพิพากษาถึงที่สุดประกอบสำนวนแล้วส่งสำนวนให้พนักงานอัยการต่อไป หรือถ้าต่อมาศาลยังไม่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแต่คดีใกล้ขาดอายุความ ให้พนักงานสอบสวนรีบดำเนินการประสานกับพนักงานอัยการ เพื่อขอต่อศาลให้โอนตัวผู้ต้องหาไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีต่อไป

ทั้งนี้ หากเกิดความบกพร่องหรือเสียหายแก่ทางราชการขึ้น หัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนต้องรับผิดชอบทางวินัยตามควรแก่กรณี

บทสรุป

โดยหลักการของสิทธิมนุษยชน สิทธิของบุคคลที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง รวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และผูกพันรัฐสภาคณะรัฐมนตรี ศาลรวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมายการใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรจึงต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิและเสรีภาพด้วย

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็วเป็นหลักคุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินการดังกล่าวให้เสร็จสิ้นโดยปราศจากความล่าช้าที่ไม่มีเหตุผล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐโดยลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสูญเสียไปในระหว่างเวลานั้น รวม

ถึงเป็นหลักประกันสำคัญในการปกป้องมิให้มีการคุมขังผู้ต้องหา ก่อนการพิจารณาคดีที่เกินเลยหรือไม่เหมาะสม เพื่อบรรเทาความกังวลของประชาชนและสามารถดำเนินกล่าวโทษต่อรัฐหากมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

ปัจจัยที่นำมาพิจารณาประกอบว่าการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีได้กระทำอย่างล่าช้าโดยปราศจากเหตุผลหรือไม่นั้น น่าจะต้องดูที่ระยะเวลาของการดำเนินการ เหตุผลที่ใช้เวลาเช่นนั้น และความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม พฤติการณ์แห่งความล่าช้า นั้นบางครั้งก็ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละคดีไป

แม้จะพบว่ามีปัญหาจากการอายัดตัวผู้ต้องขังที่มีสถานะเป็นผู้ต้องหาเกิดขึ้น แต่ในการหาแนวทางการแก้ไข ปัจจุบันยังคงไม่สามารถที่จะดำเนินการได้อย่างจริงจังด้วยปัญหาด้านต่างๆ หลายด้าน โดยเฉพาะในเรื่องของความสัมพันธ์ของกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการโอนตัวผู้ต้องหาไปยังท้องที่อื่น ทำให้เกิดความซับซ้อนในการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องข้อมูลในทางคดีของผู้ต้องขังที่ยังไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังไม่ทราบขั้นตอนดำเนินการที่ถูกต้องชัดเจนและยังไม่มีความรู้ในเรื่องของกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติที่ให้อำนาจเอาไว้ และการขาดตรวจสอบที่แท้จริง

จากการศึกษา พบว่า การอายัดตัวผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำในคดีอื่น โดยทั่วไปแล้ว พนักงานสอบสวนจะขอรับตัวผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นผู้ต้องขังจากเรือนจำหรือทัณฑสถานไปดำเนินคดีที่อายัดไว้คือเมื่อคดีที่ผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นผู้ต้องขังนั้น ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว หรือเป็นกรณีที่คดีที่อายัดไว้จะขาดอายุความ พนักงานสอบสวนจึงจะดำเนินการขอโอนตัวผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นผู้ต้องขังไปฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่มูลคดีเกิด ผลที่เกิดขึ้นคือมีความล่าช้าในการดำเนินคดี หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม เพราะพนักงานสอบสวนถือเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในต้นทางของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากพนักงานสอบสวนไม่ทำการสอบสวนคดีให้แล้วเสร็จ การสรุปสำนวนเพื่อมีความเห็นทางคดีไปยังพนักงานอัยการก็จะไม่สามารถกระทำได้ พนักงานอัยการ

ก็มีอาจพิจารณาส่วนการสอบสวนเพื่อมีคำสั่งทางคดีว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในความผิดที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และสุดท้ายศาลยุติธรรมก็มีอาจพิจารณาพิพากษาคดีความให้เสร็จสิ้นไปในเวลาอันสมควรได้ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว พนักงานสอบสวนสามารถที่จะขอโอนตัวผู้ต้องหาที่มีสถานะเป็นผู้ต้องขังไปฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีที่มูลคดีเกิด อ้างหรือเชื่อว่าคดีเกิด ได้ทันทีเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ต้องขังพ้นโทษหรือคดีจะขาดอายุความ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดีที่กล่าวหาผู้ต้องขังรายนั้นเป็นผู้ต้องหา โดยศาลอาจมีคำพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยโดยนับโทษต่อจากคดีก่อนหน้า หรือนับโทษจำเลยตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ลงโทษปรับ หรือกักขัง ตามความหนักเบาแห่งข้อหาและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด หรือหากไม่เข้าเงื่อนไขที่จะต้องเพิ่มโทษฐานกระทำความผิดซ้ำตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 และมาตรา 93 หรือพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 97 ผู้ต้องขังก็อาจจะได้รับสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32 ทั้งในการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก หรือได้รับการพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษในวาระสำคัญต่าง ๆ ซึ่งอาจได้รับการปล่อยตัวหรือปล่อยตัวโดยคุมประพฤติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แม้สิทธิตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ในการที่จะได้รับการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุกจะไม่เป็นสิทธิเด็ดขาดในทางกฎหมาย แต่เมื่อผู้ต้องขังได้ประพฤติตนอยู่ในกรอบที่กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับได้กำหนดไว้แล้ว ก็ไม่มีเหตุผลที่จะไม่มีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก ดังนั้น เมื่อมีการอายัดตัวไว้ดำเนินคดีแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิในการที่จะได้รับการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก หรือสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวในกรณีที่มีการพระราชทานอภัยโทษ หรือพ้นโทษตามคำพิพากษา และอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ต้องขังได้

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามคำร้องที่ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ แล้วเห็นว่าโดยทางปฏิบัติแล้ว พนักงานสอบสวนสามารถที่จะประสานงานกับเรือนจำหรือทัณฑสถานพนักงานอัยการ

เพื่อขอต่อศาล ให้โอนตัวผู้ต้องขังไปฟ้องหรือดำเนินคดีในเขตอำนาจศาลที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 วรรคหนึ่ง เพื่อดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องขังในคดีนั้นมีคำพิพากษาถึงที่สุดหรือคดีใกล้จะขาดอายุความแต่ประการใด ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังที่ควรจะได้รับตามบทบัญญัติของกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32 ในเรื่องของการพักการลงโทษ ลดวันต้องโทษจำคุก หรือได้รับการพระราชทานอภัยโทษ ตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษในวาระสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อจะเป็นการหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ต้องขัง

ตามหนังสือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 0004.6/6167 ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2545 เรื่องแนวทางปฏิบัติในการส่งสำนวนคดีที่ผู้ต้องหาถูกคุมขังอยู่ในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่น ก็ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนประสานงานกับพนักงานอัยการเพื่อร้องขอต่อศาลขอโอนตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำในเขตอำนาจศาลที่ความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลที่พนักงานอัยการสามารถจะฟ้องผู้ต้องขังยังศาลนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 22 วรรคหนึ่ง ได้ โดยเฉพาะกรณีความผิดนั้นใกล้ขาดอายุความเท่านั้น ซึ่งในกรณีดังกล่าวโดยเจตนารมณ์

จะป้องกันมิให้เป็นการเสียหายต่อคดีและต่อกระบวนการยุติธรรมได้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในแง่ของสิทธิมนุษยชน ที่มีเจตนารมณ์คุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นต่อผู้ต้องขัง ซึ่งถือว่าเป็นเหตุจำเป็นเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของผู้ต้องขังที่ควรจะได้รับและไม่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนั้น หากกรณีมีการร้องขอจากผู้ต้องขังเพื่อต้องการใช้สิทธิของตน อันพึงมีอยู่ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479 แล้ว พนักงานสอบสวนควรต้องรีบดำเนินการประสานกับพนักงานอัยการเพื่อขอโอนตัวผู้ต้องขังไปยังเรือนจำในเขตอำนาจศาลที่พนักงานอัยการสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้ทันที โดยไม่ต้องรอให้ผู้ต้องขังในคดีนั้นมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน หรือใกล้ขาดอายุความ และจะเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้เป็นอย่างดีซึ่งจะเป็นผลสอดคล้องตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 เรื่องการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกคุมขังในคดีอื่นที่เรือนจำซึ่งอยู่ในเขตอำนาจศาลอื่นตามที่ได้บัญญัติไว้ในข้อ 8 ข้อ 99 รวมทั้งเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายและไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบกับการดำเนินการในเรื่องดังกล่าวได้มีบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมราชทัณฑ์กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สนับสนุนให้สามารถดำเนินการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปด้วย

References

Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2550.

Regulation of Office of Provincial Public Prosecution of Prosecutors B.E. 2547.

The Criminal Procedure B.E. 2499.

